

УДК 330.322; 336.64

Бухун Ю.В.

здобувач кафедри міжнародної економіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»**РОЗРОБКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ
В УМОВАХ ЗМІНИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНИ**

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти розробки інвестиційної стратегії підприємств космічної галузі в сучасних умовах глобалізації та згорання співпраці з РФ у високотехнологічних галузях. Розглядаються питання забезпечення фінансування космічної галузі України, зокрема – розробки нової інвестиційної стратегії, яка б відповідала сучасним міжнародним реаліям. Зроблено висновок, що однією з основних умов подальшого розвитку ракетної і космічної техніки у наступні 10-15 років стане комерціалізація космічної діяльності. Міжнародні та іноземні національні космічні програми розглядаються як основні джерела фінансування інвестицій в космічну галузь України. У статті пропонується як найбільш оптимальна інвестиційна стратегія включення вітчизняних підприємств космічної галузі у міжнародний космічний ринок, відмова від переважної орієнтації на РФ, залучення у державні космічні програми провідних фінансових донорів світу.

Ключові слова: високотехнологічні підприємства, космос, наука, інвестиції, стратегія, глобалізація, фінансування.

Бухун Ю.В. РАЗРАБОТКА ИНВЕСТИЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЙ КОСМИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УСЛОВИЯХ ИЗМЕНЕНИЯ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИХ ПРИОРИТЕТОВ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены теоретические и практические аспекты разработки инвестиционной стратегии предприятий космической отрасли в современных условиях глобализации и срывания сотрудничества с РФ в высокотехнологических отраслях. Рассматриваются вопросы обеспечения финансирования космической отрасли Украины, в частности – разработки новой инвестиционной стратегии, которая бы отвечала современным международным реалиям. Сделан вывод, что одним из основных условий дальнейшего развития ракетной и космической техники в следующие 10-15 лет станет коммерциализация космической деятельности. Международные и иностранные национальные космические программы рассматриваются как основные источники финансирования инвестиций в космическую отрасль Украины. В статье предлагается как наиболее оптимальная инвестиционная стратегия включение отечественных предприятий космической отрасли в международный космический рынок, отказ от преимущественной ориентации на РФ, привлечение в государственные космические программы ведущих финансовых доноров мира.

Ключевые слова: високотехнологічні підприємства, космос, наука, інвестиції, стратегія, глобалізація, фінансування.

Bukhun Y.V. INVESTMENT STRATEGY DEVELOPING IN THE SPACE INDUSTRY ENTERPRISES IN CONDITIONS OF CHANGING FOREIGN POLICY PRIORITIES OF UKRAINE

The paper reviews the theoretical and practical aspects of the development of investment strategy space industry in today's context of globalization and minimize cooperation with Russian Federation (RF) in high-tech fields. We consider the issue of financing Ukraine's space industry, in particular – the development of a new investment strategy that would meet current international realities. It was concluded that one of the main conditions for further development of rocket and space technology in the next 10-15 years will be the commercialization of space activities. International and foreign national space programs are seen as the main sources of finance investments in space industry of Ukraine. The article offers the most optimal investment strategy, including national space industry in the international market space, the rejection of the prevailing orientation of RF, involvement in government space programs leading financial donor in the world.

Keywords: high-tech enterprise, space, science, investments, strategy, globalization, finance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Космічна галузь України є однією з провідних та найбільш конкурентоспроможних у вітчизняній економіці, вона концентрує у собі цілу низку високотехнологічних підприємств, які гідно представляють Україну на світовому ринку. Слід зазначити, що космічна галузь є капіталомісткою, з низькими термінами окупності нових проєктів, що створює певні проблеми в її фінансуванні. Також на сьогодні, з низки причин, обумовлених агресивною політикою РФ щодо України, відбувається змушена відмова від співпраці з даною країною, яка історична була основним партнером України у космічній галузі. Це виводить на перші щаблі питання забезпечення фінансування космічної галузі України, зокрема – розробки нової інвестиційної стратегії, яка б відповідала сучасним міжнародним реаліям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що проблематика інвестиційного фінансування високотехнологічних підприємств була предметом дослідження таких вчених, як Е. Демінг, К. Ісікава, Т. Тагуті, Х. Рамперсад, С. Джордж, А. Ваймерскірх, Т. Конті, Дж. Харрінгтон, Ф. Кросбі, Ю. Ад-

лер, В. Андрійчук, С. Герасимчук, А. Кредісов, Є. Панченко та інших. Однак, не дивлячись на те, що в роботах вказаних авторів створене теоретичне підґрунтя формування інвестиційних стратегій підприємств космічної галузі, вплив глобалізації та об'єктивних зовнішньополітичних умов на економічну доцільність фінансування високотехнологічних підприємств в Україні не є до кінця вивченим, що робить доцільним продовження досліджень у вказаному напрямі.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є визначення основ формування міжнародної інвестиційної стратегії підприємств космічної галузі України.

Виклад основного матеріалу. Зміна політичних та економічних умов в Україні поставила завдання пошуку нових підходів у формуванні стратегії інвестиційного розвитку космічної галузі. Зокрема, завдання теоретичного узагальнення закономірностей процесів адаптації галузі у господарському просторі, що змінюється, і вироблення практичних рекомендацій для різних рівнів управління щодо прийняття конкретних управлінських рішень стосовно розвитку підприємств космічної галузі.

Україна протягом десятиліть нагромадила потужний науковий, технологічний і кадровий потенціал. За оцінками західних експертів, в Україні в 60-80-і роки ХХ ст. наукові дослідження, розробки і виробництво склали близько 28% обсягів робіт усього космічного комплексу колишнього СРСР. Ефективна реалізація накопиченого потенціалу на міжнародному ринку космічних послуг є стратегічним завданням нашої держави.

Характерною рисою світового розвитку останніх років є інтенсифікація процесів освоєння космосу в комерційних цілях. До реалізації космічних комерційних проектів залучається все більша кількість державних і приватних промислових компаній, що мають науково-технологічний потенціал і практичний досвід постачання продукції та послуг на міжнародний космічний ринок.

Фактично космічні підприємства є окремою, самостійною гілкою національного ОПК. Зараз в юрисдикції Державного космічного агентства України, що координує роботу підприємств галузі, працює близько тридцяти підприємств, робота яких за часів Радянського Союзу була найбільшою загрозою для НАТО, а нині має здебільшого мирне спрямування. Найвідоміші серед них – ДКБ «Південне», «Хартрон», ВО «Південний машинобудівний завод», «Комунар», ЦКБ «Арсенал», НДІ радіовимірів, ДП «Київприлад». Серед найбільших підприємств галузі лише «Хартрон» змінив форму власності – його 25% пакет акцій належить російському бізнесу. Що стосується зовнішньоекономічної діяльності – у секторі послуг подвійного призначення підприємства галузі працюють незалежно від ДК «Укрспецспорт». Щодо суто військових контрактів – такі контракти укладаються через ДП держкомпанії «Укроборонсервіс».

За даними ДКАУ, у 2013 р. підприємствами галузі вироблено продукції на суму близько 3,0 млрд грн. Більша частина продукції, що виробляється підприємствами галузі, експортується – нині частка експорту продукції складає 70% в загальному обсязі реалізації. У порівнянні з аналогічним періодом попереднього року обсяги виробництва знизилися на 30,8%, а обсяги реалізації продукції – на 25,3%.

Забезпечено три успішних пуски РН «Antares» (США), перший ступень яких виготовлено на підприємствах космічної промисловості України. ДП «ВО ПМЗ ім. О.М. Макарова» виготовлено й відправлено на космодром Уоллопс (США) дві ступені РН «Antares» з метою забезпечення подальших пусків. Успішно запущений європейський РН «Vega» (ESA), рушійна установка (РД-868Р) для четвертого ступеня якої розроблено й виготовлено на підприємствах України [1].

Виготовлено й відвантажено до Бразилії три парті наземного технологічного обладнання. Досягнуто 50% будівельної готовності головних споруд наземного комплексу. Здійснюється залучення під гарантії Уряду кредитних ресурсів в сумі 0,32 млрд дол. США (відповідно до Державного бюджету України на 2014 р.). Підписано Меморандум щодо взаєморозуміння при співробітництві між Бразильським космічним агентством та Державним космічним агентством України у сфері навчання кваліфікованих кадрів для космічної галузі Бразилії. Прийнято участь у роботі міжнародних авіаційно-космічних салонів «Le Bourget» у Парижі та МАКС-2013 у м. Жуковський, РФ.

Разом з тим, незважаючи на розвиток співпраці із західними партнерами, основним замовником послуг у космічній галузі та науковим і фінансовим партнером станом на початок 2014 р. залишалася РФ. Зокрема, у співпраці з РФ реалізовувалися такі проекти, як

«Наземний старт», «Морський старт», «Дніпро» (які, сумарно, забезпечували 100% пусків вітчизняних ракетноносіїв), також у стадії реалізації знаходилися такі проекти, як «Радіоастрон», «Зеніт», «Січ», «Чибіс-М» й експеримент «Обстановка-1» на борту МКС. У рамках дослідження іоносфери «Іоносат» було створено комплекс апаратури «Іоносат-Мікро» для мікросупутника «Мікросат-М» тощо.

Правова база співробітництва між Україною і Росією, донедавна стратегічним партнером у космічній галузі, регулювалася низкою основних документів: Спільною заявою Президентів України і РФ; Угодою між Урядом України та Урядом РФ щодо співробітництва в сфері дослідження й використання космічного простору у мирних цілях; Програмою співробітництва України й РФ у галузі дослідження й використання космічного простору у мирних цілях. Крім того, існує чотиристороння угода, укладена між Національним космічним агентством України, Російським космічним агентством, НАН України і Академією наук РФ про співробітництво в сфері космічних досліджень. У грудні 2013 року підписано Меморандум щодо взаєморозуміння між Державним космічним агентством України та Федеральним космічним агентством РФ стосовно співробітництва у сфері ракетно-космічної промисловості [2].

Однак у зв'язку з агресивною поведінкою РФ проти України на Донбасі та анексією АР Крим подальші зв'язки у галузі розробки та реалізації ракетних технологій з Росією стають неприйнятними як з точки зору забезпечення безпеки української космічної програми, так і з зовнішньополітичних, морально-етичних аспектів.

Отже, Україна постає перед необхідністю докорінного перегляду стратегії інвестування підприємств космічної галузі, спираючись як на власні сили, так і на фінансові ресурси західних партнерів.

Слід зазначити, що через вже згадану фінансовість та великі терміни окупності, в інвестуванні підприємств космічної галузі у світовій практиці активно залучається держава як стратегічний інвестор.

Модель стратегічного управління інвестуванням високотехнологічного підприємства, основою якої є стратегічне планування, або процес формування, оцінки і прийняття стратегії розвитку підприємства, передбачає позиціонування підприємств ракетно-космічної галузі зокрема на міжнародному ринку, що значною мірою визначається своєю специфікою і формується умовами зовнішнього середовища та перспективами розвитку при досягнутому рівні стратегічного управління. Водночас стратегія міжнародного інвестиційного співробітництва підприємства є однією із важливих складових стратегічного плану підприємства й системи його стратегічного управління. Процес розробки інвестиційної стратегії підприємства включає такі основні етапи: аналіз тенденцій розвитку світового ринку космічних товарів і послуг, зовнішньої політики і прогноз фінансування космічних програм різних країн світу; узагальнення міжнародних договорів, конвенцій, декларацій, двосторонніх міжнародних договорів України; розробка довгострокової стратегії міжнародного співробітництва з урахуванням наявного і прогнозованого стану на зовнішніх ринках, а також можливостей та очікуваних змін в умовах функціонування галузі, підприємства; аналіз науково-технічного і кадрового потенціалу, джерел фінансування головних напрямів розвитку міжнародного співробітництва підприємства; вивчення цін на конкретні вироби і формування оптимальної ринкової ціни [3].

Розроблення стратегії поведінки підприємства на зовнішніх ринках відбувається на трьох рівнях: глобальному, стратегічному й тактичному (див. рис. 1).

Глобальний рівень має на меті довгострокові аспекти діяльності підприємства на основі визначення найважливіших пріоритетів і цілей, сукупність яких розглядається як єдине ціле. Планування при цьому здійснюється керівництвом підприємства з урахуванням довгострокових і середньострокових варіантів розвитку.

На тактичному (поточному) рівні планування міжнародного співробітництва концентрується на визначенні конкретних цілях, досягнення яких є передумовою ефективного використання ресурсів для реалізації глобальних цілей підприємства на існуючих ринках збуту [4].

Розробка стратегії міжнародного інвестиційного співробітництва на першому етапі передбачає: аналіз тенденцій розвитку світової економіки у сфері ринку послуг щодо запусків космічних апаратів, прогноз фінансування космічних програм різних країн світу; аналіз політичних та економічних відносин провідних держав світу та їхнє співробітництво у космічній галузі.

Фахівці європейської аналітичної компанії «Євроконсалт», оцінюючи стан космічної галузі країн і напрями державних космічних цивільних програм, відзначають певні тенденції у космічній діяльності, що характеризують її реальний стан на сучасному етапі і розвиток на перспективу.

Так, останнім часом сформувалася тенденція до розширення географії країн, що беруть участь у світовій космічній діяльності і збільшують фінансування на державні космічні програми, переважно цивільної та наукової спрямованості. До таких країн відносять Японію, Китай та Індію. Аналізуючи стан і тенденції космічної діяльності деяких країн світу, фахівці

компанії «Євроконсалт» відзначають, що такі країни, як Єгипет, Греція, Угорщина, Перу, Польща, Румунія, Словаччина, Туреччина, В'єтнам мають обмежені фінансові можливості інвестування в національні космічні програми. Внаслідок обмеженості власних засобів зазначені країни покладаються на технологічну допомогу в космічній сфері провідних держав, що мають великий досвід розробок і реалізації як національних, так і міжнародних космічних програм. На сьогодні США, Європейське космічне агентство, Японія – головні космічні держави з фінансування цивільних космічних програм. За оцінками аналітиків, перспективи фінансування урядових космічних програм цивільного напрямку формуватимуться під впливом таких факторів, як: характер політичної і воєнно-стратегічної ситуації у світі, стан і розширення економічної глобалізації, наявність в урядів фінансових можливостей інвестування засобів у пріоритетні космічні програми, потреби світового ринку космічних послуг і товарів, а також рівень конкуренції на ньому. Зіставляючи вплив вищезгаданих факторів, що виявляються з урахуванням специфіки кожної конкретної країни, можна зробити висновок, що тенденція до стабільного розширення кількості країн, які беруть участь у формуванні світового космічного ринку товарів і послуг у ролі як постачальників, так і споживачів, об'єктивно сприяє зростанню інвестицій у космічні програми цивільної та державних спрямованостей [6].

Як засвідчив аналіз, найбільший попит матимуть цивільні урядові програми фінансування. Фінансування програм міжнародної космічної станції у 2012 р. знизилося на 10%, а фінансування наукових досліджень збільшилося на 127,0 млн дол. у Франції та Італії. Виділення коштів на розробку та модернізацію «ракетних двигунів» значно збільшено Європейським космічним агентством (майже вдвічі)

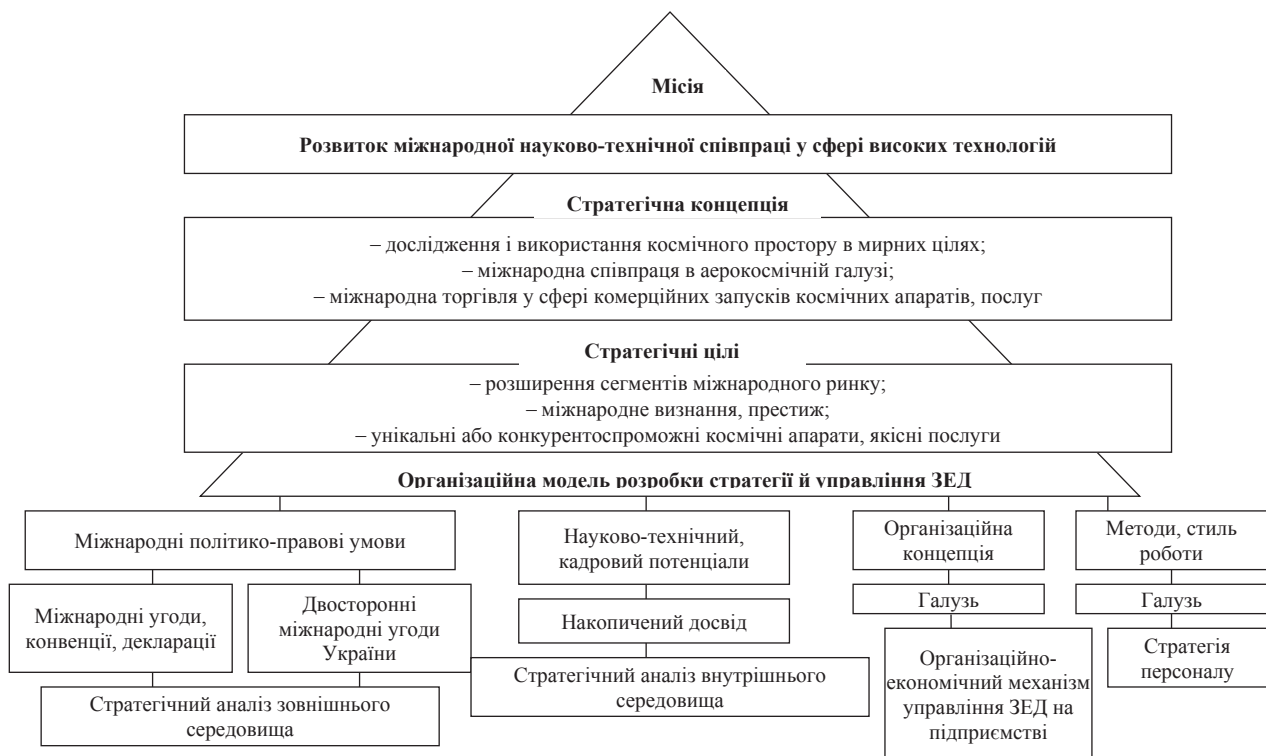

Рис. 1. Модель організації розробки стратегії міжнародного співробітництва підприємств космічної галузі
Джерело: [5]

і США (на 65 млн дол.). Ці програми реалізуються протягом тривалого часу, для їхньої підтримки щорічно надходять відносно стабільні асигнування. Наприклад, середнє збільшення витрат на наукові космічні програми провідних країн за 20 років – від 3,5% до 5% на рік [6].

Більшість країн наращують інвестиції в проекти НДДКР з розробки систем космічної навігації. Наприклад, США ще у 2001 р. на підтримку навігаційної системи GPS асигнували 434 млн дол. Сумарні інвестиції ЄКА і ЄС у програму Galileo склали 1,7 млрд дол., у зв'язку з цим керівництвом ЄКА і Євросоюзу була прийнята програма розширення європейської космічної навігаційної системи Galileo. Лідуюче місце у фінансуванні програм досліджень космосу займають США, що у 2013 р. скерували на їхню реалізацію 5,5 млрд дол. Це дозволило Національному космічному агентству США (НАСА) фінансувати довгострокові програми досліджень планет Сонячної системи і першочергово Марса. Бюджет Європейського космічного агентства (ЄКА) на проведення наукових досліджень Космосу до 2013 р. стабілізувався на рівні 350 млн дол. на рік [7].

Політичні та юридичні фактори формують відносини України з провідними країнами світу, створюють умови розвитку міжнародного співробітництва підприємств ракетно-космічної галузі. Відносини країн і їхнє співробітництво в космічній сфері регулюються космічним правом. Це нова галузь міжнародного і внутрішнього права, за допомогою якої підтримується відповідний правопорядок у Космосі.

Джерелами фінансування наукових досліджень, виробництва високотехнологічної космічної продукції в таких країнах, як США, ЄС, Росія, Китай є: федеральний бюджет (США, ЄС); приватний капітал (США, ЄС); внутрішні джерела підприємств (Росія); міжнародні контракти; внутрішні і зовнішні позики. Концентрація інвестицій – один із головних стратегічних напрямів у фінансуванні космічних національних і міжнародних програм.

У більшості розвинутих країн світу показник асигнування на державні науково-технічні програми становить у середньому до 50% від бюджетних асигнувань на науку. У державному бюджеті України в 2014 р. фінансування ДНТП становило близько 0,07% від бюджетних асигнувань на науку.

В Україні спостерігається низький рівень комерціалізації результатів НДР, НТР, наукових досліджень, практично не розвивається малий інноваційний бізнес, ослаблені ефективні зв'язки між наукою і виробництвом. Сучасні інноваційні структури (технопарки, венчурні фонди) виникають раптово і безсистемно [8].

Як засвідчив аналіз, технологічні розробки складають найбільшу частку інновацій. Витрати на наукові дослідження й розробки не зівставні навіть з витратами на маркетинг і рекламу. Впровадження зарубіжних патентів, промислових зразків та елементів ноу-хау в загальному обсязі інноваційних витрат стоїть на останньому місці. У ході не досить вдалих економічних реформ в Україні найбільшої деформації зазнали сфери науки і наукоємних технологій.

Аналіз зарубіжної практики показує, що пряма підтримка державою інвестиційних проектів в економіці країни має вирішальне значення для її структурної перебудови і дає конкретні результати.

Системне дослідження сучасного космічного міжнародного середовища засвідчило, що розробка й організація реалізації складних високотехнологічних космічних систем значною мірою залежить від

організації та стратегії розвитку провідних світових агентств: Національного космічного агентства (НАСА) США, Європейського космічного агентства (ЄКА), Федерального космічного агентства Росії (ФКАР), Космічного агентства (КА) Китаю, а також рівня їхньої кооперації з іншими технологічно розвинутими країнами [9].

Однією з основних умов подальшого розвитку ракетної і космічної техніки у наступні 10-15 років стане комерціалізація космічної діяльності. Подальший розвиток отримає уже сформований світовий комерційний ринок космічних товарів і послуг, у тому числі в сфері створення космічних систем спостереження, навігації, телекомунікацій, транспортних засобів виведення.

Отже, загалом, можна говорити про те, що основними джерелами фінансування інвестицій в космічну галузь України слід розглядати міжнародні та іноземні національні космічні програми, на включення в які і має бути зорієнтована інвестиційна стратегія як окремих підприємств космічної галузі України, так і діяльність ДКАУ в цілому.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, підсумовуючи, ми можемо говорити про те, що досвід провідних космічних держав свідчить про те, що вкладання держав в космічні агенції, в їх розвиток щодалі збільшуються, так саме як збільшуються міжнародна кооперація та співробітництво. У даних умовах оптимальною інвестиційною стратегією вітчизняних підприємств космічної галузі може стати включення у міжнародний космічний ринок, відмова від переважної орієнтації на РФ, залучення у державні космічні програми провідних фінансових донорів світу.

Перспективи подальших розвідок з урахуванням, зокрема, політичних моментів виглядають наразі колосальними і вкрай необхідними – розвиток вільної торгівлі, зокрема з країнами ЄС, лобювання інтересів космічної галузі на національному та міжнародному рівні, відновлення потенціалу космічної галузі на науковому рівні, рівні матеріального та кадрового забезпечення, питання залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, питання створення ефективних національних програм підтримки та розвитку космічної галузі, питання зниження залежності від замовлень та постачання з РФ, питання перегляду існуючих та закритих програм на предмет їх ефективності – так виглядає неповний список напрямів наукового інтересу. Переорієнтація України на світовий ринок дає для космічної галузі нові потужні можливості, але й ставить нові важливі виклики, які необхідно буде подолати найближчим часом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Звіт про діяльність ДКАУ за 2013 р. [Електронне джерело]. – Режим доступу : <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/mainU/46BC117B7408F718C22579A00052878B>.
2. Оцет О.С. Правові основи міжнародного співробітництва у космічній галузі / О.С. Оцет // Держава та право. – 2014. – № 1. – С. 59.
3. Дегтярев О.В. Основні напрямки комерціалізації ракетно-космічної галузі (на прикладі ДКБ «Південне») // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інвестиційні стратегії сталого розвитку». – Дніпропетровськ. – Т. 1, 27-28 лютого 2013 р. – С. 38-42.
4. Дегтярев А.В. Методические подходы к разработке организационно-экономического механизма стратегического управления ВЭД на предприятиях ракетно-космической отрасли Украины // Экономика: проблемы теории та практики. Збірник наукових праць. Випуск 195: В 4-х тт. – Т. 1. Дніпропетровськ : ДНУ, 2012. – 268 с.

5. Дегтярев О.В. Финансові джерела розвитку зовнішньоекономічної діяльності РК галузі України // Проблемы развития внутриэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Часть 1. Сборник научных трудов. – Донецк : ДонНУ, 2002. – 678 с.
6. Прогноз финансирования космических программ различных стран мира до 2015 г. – «Евроконсалт», Франция, Париж. – Июль, 2003. – 54 с.
7. Commercial Space Transportation Forecasts, Office of Commercial Space Transportation and the Commercial Space Transportation Advisory Committee, Washington, D.C., USA, May, 2014. – P. 59.
8. Статистичні дані в Україні // Аргументы и факты в Украине. – 2014. – № 43. – С. 6.
9. Commercial Space Transportation Forecasts, Office of Commercial Space Transportation and the Commercial Space Transportation Advisory Committee, Washington, D.C., USA, May, 2014. – P. 59.

УДК 658:330

Верхоглядова Н.І.
доктор економічних наук,
професор кафедри обліку, економіки й управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

Коваленко Є.В.
аспірант кафедри обліку, економіки й управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто та проаналізовано основні теоретичні підходи до визначення категорії «потенціал». Розглянуто переваги та недоліки підходів. Визначено основні розбіжності та сформований висновок щодо сутності категорії.

Ключові слова: потенціал, сутність потенціалу, конкурентоспроможність потенціалу, підходи, потенціал галузі.

Верхоглядова Н.И., Коваленко Е.В. АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены и проанализированы теоретические подходы к определению категории «потенциал». Рассмотрены преимущества и недостатки подходов. Определены основные несоответствия и сформирован вывод по поводу сущности категории.

Ключевые слова: потенциал, сущность потенциала, конкурентоспособность потенциала, подходы, потенциал отрасли.

Verhogliadova N.I., Kovalenko E.V. THE ANALYSIS OF APPROACHES TO DEFINITION THE ESSENCE OF POTENTIAL OF ENTERPRISES

The article considers and analyzes the theoretical approaches to the definition of the category «potential». The advantages and disadvantages of the approach are studied. The main mismatches are considered and a conclusion about the nature the category is formed.

Keywords: potential, essence of potential, competitiveness of potential, approaches, potential of branch.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України та проблеми, що існують у теперішній час, висувають перед її структурними ланками принципово нові вимоги, однією з яких є забезпечення конкурентоспроможності потенціалу окремих галузей, у тому числі і будівельної галузі. Формування конкурентоспроможності потенціалу галузі має прямий зв'язок із його можливостями. Тож, для успішного вивчення цієї проблеми доцільно перш за все визначити сутність потенціалу галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою визначення категорії «потенціал» у різні часи займалися багато вчених, серед них такі науковці, як Н. Побережна, І. Лукінов, А. Онищенко, Б. Пасхавер, Е. Фігурнов, В. Гусаков, А. Анчишкін, Л. Костирко, Л. Абалкін, К. Воблий, А. Воронов, О. Федонін, І. Репіна, О. Олексик, І. Оленко, І. Должанська, Т. Загорна, С. Радько, І. Ансофф, О. Гетьман, В. Шаповал, Г. Герасимчук, Р. Марушков, Л. Сосненко, В. Ковальов, О. Волкова, М. Іванов, Ю. Одегов, К. Андреев, Б. Мочалова, Л. Ревуцький, Є. Лапіна, Б. Бачевський, І. Заблоцька, О. Решетняк та інші.

Постановка завдання. Метою роботи є вивчення теоретичних підходів до визначення категорії «потенціал».

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день термін «потенціал» широко викорис-

товується в економічній літературі, тому доцільно детально вивчити його сутність. При вивченні сутності будь-якого поняття необхідно приділити належну увагу дослідженню його етимології. Щодо терміну «потенціал», то більшість вчених погоджуються з тим, що він походить або від латинського слова «potencia», що означає «сила», «можливість», «напряга», або від французького слова «potentiel», що перекладається як «здатний». Таким чином, терміни «потенціал», «потенціальний» означають наявність у кого-небудь або чого-небудь прихованих можливостей, що досі не виявлені, або здатність діяти в певних сферах [1, с. 137].

У Великому тлумачному словнику потенціал визначається як «засоби, запаси, джерела, що є в наявності й можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення певної мети, здійснення плану, вирішення будь-яких завдань; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній сфері» [2, с. 98]. Тлумачний словник української мови під цим терміном розуміє «приховані можливості, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов» [3, с. 286].

Таке широке трактування сутності потенціалу дає змогу застосовувати його в різних галузях науки та діяльності людини, залежно від того, які засоби, запаси та джерела, приховані можливості та сили маються на увазі [4, с. 152].